Sisäministeriö
Inrikesministeriet

22.10.2025

Eduskunta
Sivistysvaliokunta
Sivistysvaliokunta@eduskunta.fi

Sisäministeriön lisäselvitys asiassa VNS 6/2025 vp

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lisäselvitystä (oheiset kysymykset 1-6) perjantaina 17.10.2025 pidetyssä kokouksessa käsiteltyyn asiaan VNS 6/2025 vp. Sisäministeriön lisäselvityksen laatimiseksi on saatu tietoja sisäministeriön poliisiosastolta ja pelastusosastolta, Poliisihallituksesta sekä Helsingin poliisilaitokselta.

Sivistysvaliokunnan esittämät lisäselvitystä vaatineet kysymykset:

1. Mikä on koulupoliisityön tilanne valtakunnassa ja mitä poliisi voi tehdä koulukiusaamisen estämiseksi?

Kysymyksiin koulupoliisityön valtakunnallisesta tilanteesta sekä kysymykseen mitä poliisi voi tehdä koulukiusaamisen estämiseksi vastataan yhdessä. Poliisihallituksesta saadun tiedon mukaan poliisi on aloittanut kaikkien poliisilaitosten alueella kevään 2025 aikana valtakunnallisen yhteistyömallin koulujen kanssa toimimiseen. Yhteistyömalli koostuu erityisesti kolmesta keskeisestä kokonaisuudesta:

1. Poliisi on lisännyt läsnä-oloa kouluissa, erityisesti ongelmanratkaisutilanteissa ja laillisuuskasvatuksessa. Kaikille kouluille tarjotaan mahdollisuus osallistua poliisin toteuttamiin online-oppitunteihin. Lisäksi poliisi tuottaa opettajille, huoltajille ja nuorille keskustelua tukevaa materiaalia muun muassa sosiaalisen median kanaviin ja esimerkiksi nuoretjarikollisuus.fi -sivustolle.
2. Poliisi on luvannut, että koulut tavoittavat poliisin aina ongelmatilanteissa puhelimella tai sähköpostilla. Kaikkien poliisilaitosten yhteystiedot on jaettu kouluille.
3. Poliisipartiot jalkautuvat aktiivisesti koulujen alueille.

Uutta toimintamallia ja siihen liittyvää kokonaisuutta on ohjattu Poliisihallituksen ohjaavalla kirjeellä ”Poliisin valtakunnallinen yhteistyön malli koulujen kanssa toimimiseen” POL-2024-138954.

Yhteistyö koulujen kanssa on osa poliisin ennalta estävää toimintaa. Poliisilain 1 §:ssä säädetään, että poliisi toimii perustehtävässään turvallisuuden ylläpitämisessä yhteistyössä mm. muiden viranomaisten kanssa ja koulut ovat tässä turvallisuustyössä keskeinen kumppani. Poliisin tehtävät määräytyvät poliisilain mukaisesti ja poliisi voi hoitaa vain sille kuuluvia tehtäviä. Esimerkiksi kouluissa tapahtuviin kiusaamis-, sovittelu-, kaveruus-, poissaolo- tai muihin vastaaviin haasteisiin poliisi ei puutu, elleivät ne sisällä rikosepäilyjä.

Kaikille kouluille tarjotaan mahdollisuus osallistua poliisin toteuttamiin online-oppitunteihin. Lisäksi poliisi tuottaa opettajille, huoltajille ja nuorille keskustelua tukevaa materiaalia muun muassa sosiaalisen median kanaviin ja esimerkiksi nuoretjarikollisuus.fi -sivustolle. Poliisi myös lisää läsnäoloa kouluissa esimerkiksi menemällä koulujen pihoille keskustelemaan koululaisten kanssa.

Poliisin Koulu25-ryhmä pitää online-oppitunteja kaikille Suomen kouluille

Poliisin online-oppitunnit on suunnattu kaikille Suomen perusopetuksen ja toisen asteen kouluille. Oppitunnit on suunnattu ikäryhmittäin 1.–3.-luokkien ja 4.–6.-luokkien oppilaille, yläkouluikäisille sekä toisen asteen opiskelijoille.

Suomeksi ja ruotsiksi pidettävät tunnit on lähetetty viimeksi livenä Poliisitube-kanavalla viikolla 40. Lähetykset tulevat aina katsottaviksi myös jälkikäteen tallenteina. Kaikille Suomen kouluille on lähetetty kuntien kirjaamoiden välityksellä erillinen ohjeistus oppitunneille osallistumisesta.

Viikolla 40 pidetyt poliisin valtakunnalliset online-oppitunnit tavoittivat lähes 173 000 peruskoulun ja toisen asteen oppilasta. Syksyn laillisuuskasvatustuntien aiheina olivat muun muassa sosiaalisen median vaarat, koskemattomuus ja seksuaalirikokset.

Tilanne syyskuun tilastojen valossa

Poliisin toimintamallia on jalkautettu kaikille peruskouluille sekä toisen asteen kouluille. Tämä työ on vielä kesken, mutta valtaosalle oppilaitoksista poliisin toimintamalli on jalkautettu poliisin toimesta kirjeellä, tai esimerkiksi oppilaitoksen järjestämässä tilaisuudessa.

Virtuaalisia oppitunteja on esitetty sekä keväällä, että nyt syksyllä. Syksyn osalta tilastot eivät vielä ole valmistuneet, mutta 9.9. mennessä Poliisitube (Youtube) kanavalla oli poliisin julkaisemia oppitunteja katsottu yhteensä noin 44 200 kertaa.

9.9. mennessä poliisi oli tehnyt erilaisia ennalta estävään toimintaan liittyviä suoritteita oppilaitoksissa yhteensä 5 365 kertaa. Samaan ajankohtaan mennessä poliisipartiot olivat jalkautuneet oppilaitosten tai päiväkotien pihoihin valvonta- ja hälytystoiminnan lomassa yhteensä 3 469 kertaa.

Poliisihallituksesta saadun tiedon mukaan koulupoliisit ovat jakaneet puhelimitse konsultaatioita varovaisen arvion mukaan yli 2 000 kertaa toiminnan aloittamisen jälkeen.

Tilastoja 20.10.2025, lähde Polstat

Poliisipartiot ovat jalkautuneet kouluille yhteensä 3922 kertaa valtakunnallisesti vuonna 2025

Tehtävä lkm	+ 2025	Yhteenveto
+ 5500 Helsinki	438	**438**
+ 5530 Länsi-Uusimaa	248	**248**
+ 5560 Itä-Uusimaa	400	**400**
+ 5590 Häme	213	**213**
+ 5620 Kaakkois-Suomi	180	**180**
+ 5650 Lounais-Suomi	688	**688**
+ 5680 Sisä-Suomi	507	**507**
+ 5710 Pohjanmaa	319	**319**
+ 5740 Itä-Suomi	389	**389**
+ 5770 Oulu	355	**355**
+ 5800 Lappi	185	**185**
Yhteenveto	**3 922**	**3 922**

Rikos- tai sekalaisilmoituksia, joihin liittyy koulu, on kirjattu 2025 rikosnimikkeittäin seuraavasti:

Koulu2 juttu lkm	+ 2025	Yhteenveto
+ Omaisuusrikokset	139	**139**
+ Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	1 088	**1 088**
+ Seksuaalirikokset	28	**28**
+ Rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaista ja yle...	10	**10**
+ Rikokset rikoslain 42, 43 ta 44 lukua vastaan	23	**23**
+ Liikennerikokset	5	**5**
+ Muut rikoslakia vastaan tehdyt rikokset	384	**384**
+ Huumausainerikokset (uudet RL 50-luku)	7	**7**
+ Kaikki muut rikokset	10	**10**
+ Kaikki alkoholirikokset	5	**5**
+ Kaikki tehtävät	78	**78**
Yhteenveto	**1 777**	**1 777**

2. Mikä on Helsingin poliisilaitoksen ennalta estävän toiminnan tilanne siihen kohdennetun yksikön lakkauttamisen jälkeen?

Vastaukset kysymykseen on saatu Helsingin poliisilaitokselta. Saadun tiedon mukaan poliisilaitoksen organisaatiouudistuksessa marraskuussa 2024 uudistettiin mm. ennalta estävää toimintaa. Ennalta estävä toiminta siirrettiin uudistuksessa omasta irrallisesta toiminnostaan muun poliisin ydintoiminnan yhteyteen. Osa työntekijöistä siirtyi hälytys- ja valvontayksikön valvontaryhmiin ja osa rikostutkinnan eri tehtäviin. Uudistuksen keskeisenä tavoitteena oli keskittyä entistä paremmin poliisin ydintehtävien hoitamiseen (ml. ennalta estävä toiminta) ja yhdistää voimat muiden viranomaisten kanssa, jotka taas käyttävät toimivaltaansa omilla vastuualueillaan. Helsingin poliisilaitos pitää organisaatiomuutosta onnistuneena. Kaikkien poliisipalvelujen kysyntä on kasvanut, mutta siitä huolimatta poliisitoiminnan tuloksellisuus on poliisilaitoksen mukaan selkeästi aikaisempaa paremmalla tasolla.

Poliisin valvontaryhmien resurssi vahvistui uudistuksessa huomattavasti ja niiden toimintaa ohjataan tietojohtoisesti häiriökohteisiin ennalta estämään rikoksia ja turvaamaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Valvontaryhmien vastuulla on lisäksi mm. koulupoliisitoiminta ja eri alueille kuuluva yhteistyö sidosryhmien kanssa. Valvontaryhmään on nimetty kaksi koulupoliisia, joiden lisäksi koko ryhmä työskentelee yhteistyössä koulujen kanssa. Ryhmän tukena on myös Helsingin kaupungin sidosryhmäasiantuntija, joka on varmistamassa yhteistyön sujuvuutta. Helsingin poliisilaitoksella toteutetaan Poliisihallituksen valtakunnallista koulupoliisimallia ja yhteistyö koulujen kanssa sujuu hyvin. Vuoden 2025 aikana Helsingin poliisilaitos on hoitanut 642 kouluihin liittyvää järjestyksenvalvontatehtävää, koulutustilaisuutta ja muuta sidosryhmäyhteistyötä, kun viime vuonna samaan aikaan vastaava luku oli 74. Vuoden 2025 aikana Helsingin poliisilaitoksen valvontaryhmät ovat suorittaneet järjestyksen valvontaa jalkaisin 127,45 % edellisvuotta enemmän.

Uudistuksessa ankkuri-ryhmä siirrettiin rikostutkinnan alaisuuteen, mikä oli tärkeää, koska ankkuri-ryhmän ensisijaisena tarkoituksena on puuttua rikoksia tekevien nuorten tilanteisiin. Nykyinen ankkuri-ryhmä vastaa alle 15-vuotiaiden tekemien rikollisten tekojen tutkinnasta sekä nuorten ja tarvittaessa aikuisten ankkuri-puhutuksista. Tällä tavoin ankkuri-ryhmä pysyy hyvin kärryillä nuorten tilanteista ja aiemmat toiminnalliset päällekkäisyydet poistuvat. Helsingin poliisilaitos on resursoinut ankkuri-ryhmään tutkinnanjohtajan, ryhmänjohtajan, vararyhmänjohtajan, kuusi rikostutkijaa ja tutkintasihteerin. Helsingin kaupunki on resursoinut ankkuri-ryhmään neljä sosiaalityöntekijää ja psykiatrisen sairaanhoitajan, jotka työskentelevät Helsingin poliisilaitoksella samoissa tiloissa ankkuri-poliisien kanssa.

Ankkuri-ryhmä keskittyy erityisesti hankalimpien nuorten rikoskierteiden katkaisemiseen. Vakavat nuorisorikokset keskittyvät hyvin pienelle osalle nuoria, jotka ovat saaneet jatkaa rikosten tekemistä lähes keskeytyksettä. Ankkuri-ryhmä tekee tiivistä yhteistyötä Helsingin lastensuojelun Toivo-tiimin kanssa, jonka vastuulla ovat hankalimpien nuorten asiat. Ankkuri-ryhmä pitää Toivo-tiimin ajan tasalla nuoren tilanteesta, jotta lastensuojelu pystyy käyttämään mahdollisimman tehokkaita ja tiukkoja toimenpiteitä rikoskierteiden katkaisemiseen. Vuonna 2025 alle 15-vuotiaiden tekemien ryöstöjen määrä on tippunut Helsingissä 57,69 % edellisvuoteen verrattuna. Samalla alaikäisten tekemien vakavien rikosten määrä on Helsingissä tippunut 8,7 % edellisvuoteen verrattuna.

Ankkuri-ryhmään ohjataan lisäksi lähisuhde- ja kunniaväkivallan uhreja, joiden osalta lisäpalveluiden tarve on nähty tarpeelliseksi. Rikostutkinnassa käytetään THL:n laatimaa MARAK-lomaketta, minkä rikostutkijaa täyttää lähisuhdeväkivaltaa koskevan kuulustelun yhteydessä. Lomake täytetään kaikissa lähisuhdeväkivalta-asioissa. Mikäli asiakkaan turvallisuudesta herää vakava huoli tai lomakkeelle tulee 14 tai enemmän kyllä-vastausta, toimittaa tutkija lomakkeen tutkinnanjohtajalle. Tutkinnanjohtaja arvioi tilannetta ensin esitutkinnan näkökulmasta (esim. lähestymiskiellon tarve) ja on tarvittaessa yhteydessä uhkatutkintaryhmään, joka pystyy tarjoamaan välittömiä uhrin suojelutoimia. Tämän jälkeen joko tutkinnanjohtaja tai tutkija toimittaa lomakkeen ankkuri-ryhmän arvioitavaksi. Ankkuri-ryhmään ohjautuu lähisuhdeväkivalta-asiakkaita myös esim. turvakodeista. Lähisuhdeväkivallan uhreihin liittyvää palveluun

ohjausta (monitoimijainen toimintamalli) kehitetään tiiviissä yhteistyössä kaupungin sosiaali- ja kriisipäivystyksen ja eri järjestöjen kanssa.

Uuden ankkuri-ryhmän mittaristo mietitään uudestaan, koska vanhat mittarit antoivat virheellisen ja liian positiivisen kuvan toiminnan tuloksellisuudesta. Aiemmin käytössä ollut kuuden kuukauden seurantajakso ankkuri-puhutuksen jälkeen oli liian lyhyt, mikä saattoi johtaa positiiviseen tulokseen sellaisenkin nuoren osalta, joka todellisuudessa jatkoi rikosten tekemistä puhutuksesta huolimatta lähes tauotta. Vanha ankkuri-ryhmä ei myöskään ottanut asiakkaakseen hankalimmissa rikoskierteissä olevia nuoria, koska he eivät sitoutuneet ankkurin sääntöihin. Tämä taas johti siihen, että ankkurin tilastoihin päätyi enimmäkseen ns. helpompia tapauksia, joiden osalta todennäköisyys rikosten uusimiseen on pienempi.

Kaiken kaikkiaan Helsingin poliisilaitoksen ennalta estävä toiminta on uudistuksen jälkeen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan merkittävästi johdetumpaa, koordinoidumpaa ja tehokkaampaa kuin aiemmin. Uudistuksen jälkeen tunnistetaan aiempaa paremmin mm. lisäpalveluja tarvitsevat lähisuhdeväkivallan uhrit.

3. Miten sisäisen turvallisuuden viranomaiset, erityisesti poliisi, estävät uusintarikollisuutta ja pystyvät tukemaan rangaistuksen jälkeiseen aikaan kuuluvia kuntouttavia toimenpiteitä?

Poliisihallituksesta saadun tiedon mukaan sisäisen turvallisuuden viranomaisista poliisi ehkäisee uusintarikollisuutta ennen kaikkea moniammatillisella yhteistyöllä, jonka tavoitteena on katkaista rikoskierteitä ja tukea tekijän palaamista rikoksettomaan elämään. Poliisin tehtävänä on laissa säädettyjen rikostorjuntatehtävien ohella ohjata asiakkaita tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin, toimia osana paikallisia palveluketjuja sekä ylläpitää järjestelmän turvallisuutta silloin, kun riski uusiin rikoksiin on koholla.

Poliisin Ankkuri-toiminta on valtakunnallinen moniammatillinen malli, jossa poliisi, sosiaali- ja terveydenhuolto sekä nuorisotoimi puuttuvat varhain nuoren rikos-, päihde- tai väkivaltaongelmiin ja ohjaavat tuen ja hoidon piiriin. Mallin vaikuttavuutta koskevan tutkimuksen mukaan Ankkuri-interventio pienentää merkittävästi riskiä siihen, että nuori joutuu vuoden sisällä uudelleen rikoksesta epäillyksi. Toiminnan toteutuksen yhdenmukaistaminen ja riittävä resursointi vahvistavat tuloksia.

Poliisi kohdentaa Ankkuri- ja muuta ennalta estävää toimintaa tietojohtoisesti ja yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa; Poliisihallituksen aineistoissa Ankkuri on nostettu keskeiseksi keinoksi nuoriso- ja jengirikollisuuden torjunnassa.

Rikosasioiden sovittelu. Sovittelu on lain (1015/2005) mukainen, THL:n valtakunnallisesti koordinoima palvelu, jossa tekijä ja uhri kohtaavat puolueettoman sovittelijan avulla. Sovittelu on vapaaehtoinen ja maksuton, ja se voi lieventää rangaistusta tai johtaa syyttämättä jättämiseen viranomaisten arvioimana. Poliisi ohjaa sovitteluun tilanteissa, joissa edellytykset täyttyvät; poliisilla on valtakunnallinen ohje sovitteluun ohjaamisesta ja asiakkaan neuvonnasta. Sovittelu on yksi tunnetuista uusintarikollisuutta vähentävistä restoratiivisen oikeuden keinoista, kun se kohdennetaan oikein.

Vankeusrangaistuksiin tuomittujen henkilöiden osalta poliisin rooli valvotun koevapauden ja ehdonalaisen vapauden valvonnassa liittyy lähinnä häiriötilanteisiin ja rangaistuksen ehtojen laiminlyöntitapauksissa tilanteeseen reagointiin, tiedonvaihtoon ja tarvittavan virka-avun antamiseen.

Lähisuhdeväkivallan osalta poliisin, sote-toimijoiden ja järjestöjen toiminta nojaa MARAK:iin eli vakavan lähisuhdeväkivallan riskienhallintaan. MARAK on poliisin, sote-toimijoiden ja järjestöjen yhteinen riskinarviointi- ja -hallintamalli, jonka tavoitteena on katkaista toistuvan väkivallan kierre. Kokemukset ja arvioinnit ovat myönteisiä: moniammatillisuus parantaa uhrin turvallisuutta, vähentää päällekkäistä työtä

ja helpottaa tiedonvaihtoa. Poliisin rooli on keskeinen riskien tunnistamisessa, kiireellisten turvatoimien toteutuksessa ja tapausten ohjaamisessa MARAK-työryhmiin.

Oikeusministeriön toimenpideohjelman mukaan poliisin Exit-toimintaa laajennetaan kattamaan myös katujengit; poliisin, RISE:n ja järjestöjen yhteisissä malleissa yhdistyvät turvallisuustoimet, palveluohjaus (asuminen, työ, opiskelu, terveys- ja päihdepalvelut) ja pitkäkestoinen tuki. Poliisihallituksen koontien mukaan irtautujalle laaditaan yksilöllinen suunnitelma, ja poliisi varmistaa turvallisuuden ja tiedonkulun koordinoinnin.

Yhteistyö syyttäjälaitoksen, ulosoton ja Tullin kanssa sekä rikoshyödyn jäljittäminen ja menetetyksi tuomitseminen vähentävät uusimisriskiä etenkin taloudellisesti motivoituneessa rikollisuudessa. Tämä linjaus toistuu EU:n järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiassa; kansalliset käytännöt ovat tehostuneet.

Uusintarikollisuuden ehkäisy edellyttää toimivaa tietojenvaihtoa ja ajan tasalla olevia toimivaltuuksia. Lainsäädäntöuudistuksissa on jo tunnistettu tarve poistaa tiedonvaihdon esteitä erityisesti poliisin ja RISE:n välillä, jotta riskihenkilöiden sijoittaminen ja valvonta olisivat suunnitelmallisia ja turvallisia

Yhteenveto

<u>Uusintarikollisuuden estäminen poliisissa:</u>

- Varhainen puuttuminen ja palveluohjaus (Ankkuri; nuorten rikoskierteiden katkaisu)
- Restoratiiviset keinot rikosprosessin rinnalla (ohjaus rikosasioiden sovitteluun)
- Riskinhallinta korkean riskin tapauksissa (MARAK; lähisuhdeväkivallan uusiutumisen estäminen)
- Jengistä irtautumisen tuki yhdessä RISE:n ja järjestöjen kanssa (Exit-toiminta)
- Taloudellisten kannustimien heikentäminen rikoshyödyn pois ottamisella yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa

<u>Rangaistuksen jälkeisten kuntouttavien toimenpiteiden tukeminen poliisissa:</u>

- Yhteistyö RISE:n kanssa valvotun koevapauden ja ehdonalaisen valvonnan tukena (tiedonvaihto, virka-apu ja reagointi valvontaehtojen rikkomiseen)
- Turvallisuuden varmistaminen irtautumisprosessissa (Exit-asiakkaiden ja lähipiirin suojaaminen, uhka-arviointi, turvallisuussuunnitelmat)
- Palveluohjaus ja yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa
- Uhrin ja tekijän kanssa tehtävä restoratiivinen työ, joka voi osaltaan tukea tekijän desistanssia eli rikollisuudesta irtautumisen prosessia

4. Miten sisäisen turvallisuuden varautumisessa on huomioitu lapset ja heidän tarpeensa (ruoka, vaatetus, koulu)?

Sisäministeriön pelastusosaston mukaan sisäministeriö koordinoi pelastustoimen varautumista Suomessa. Evakuointeihin varautuminen on moniviranomaisyhteistyötä, ja niihin tehtäviin liittyvät vastuut jakautuvat eri hallinnonaloille. Evakuointeihin varautuminen edellyttää suunnitelmien ja toiminnan yhteensovittamista, josta vastaavat valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla pelastustoimen viranomaiset. Erityisryhmät kuten lapset huomioidaan evakuointien suunnittelun ja toimeenpanon eri vaiheissa. Toimivaltaiset viranomaiset vastaavat lasten tarpeiden turvaamisesta varautumiseen liittyvässä suunnittelussa ja sen toimeenpanossa. Esimerkiksi lastensuojelun yksiköt kuuluvat sosiaali- ja terveysviranomaisten vastuulle ja päivähoito- ja koulutoiminnan jatkamisen ohjeistaminen on ennen kaikkea opetus- ja kulttuuriministeriön vastuualuetta. Väestön siirtämisen ja esimerkiksi väestönsuojelun tehtäviin määrättävien henkilöiden osalta on otettava huomioon myös se, ettei alaikäisiä lapsia voida erottaa vanhemmistaan.

Sisäministeriön pelastusosastolta saadun tiedon mukaan viranomaisten ja muiden toimijoiden varautumisen lisäksi ihmisten omatoimisella varautumisella on keskeinen merkitys kriisinkestävän yhteiskunnan rakentamisessa ja ylläpitämisessä. Yksittäisen ihmisten osaaminen ja toiminta luo pohjan yhteiskunnan kyvylle toimia. Ihmisten omatoiminen varautuminen helpottaa viranomaisten työtä kriisin sattuessa, koska voimavarat eivät riitä kaikissa häiriötilanteissa kaikkiin avuntarvekohteisiin ja resursseja joudutaan silloin priorisoimaan eniten avuntarpeessa oleviin kohteisiin.

Pelastusosaston mukaan aikuisten omatoiminen varautuminen luo pohjan ja turvaa lasten tarpeiden toteutumiselle erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Marraskuussa 2024 julkaistussa Varautumisoppaassa annetaan ohjeita, kuinka lapsia ja nuoria voidaan tukea kriisitilanteissa. Oppaassa on linkkejä sivustoille, joissa on ohjeita lapsiperheen tavalliseen arkeen, mutta myös perheen huoliin ja kriiseihin.

Kahdeksasluokkalaisille järjestetään jo 30. lukuvuotena NouHätä!-kampanja, jossa yhtenä osa-alueena on varautuminen häiriötilanteisiin. Kampanjalla halutaan kiinnittää nuorten ajattelua omaan ja lähipiirin turvallisuuteen sekä vahvistaa nuorten yhteisöllisyyttä ja vastuullisuutta. 70–80 prosenttia kahdeksasluokkalaisista osallistuu kampanjaan vuosittain. Kampanjaa koordinoi Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ja sen rahoittaa Palosuojelurahasto. Kampanjaa toteutetaan yhteistyössä pelastuslaitosten, koulujen, opettajien, sisäministeriön sekä useiden turvallisuusalan järjestöjen kanssa.

Lisäksi nuorille on suunnattu useita kampanjoita, joilla opastetaan nuorille soveltuvin keinoin, miten jokainen voi varautua erilaisiin häiriötilanteisiin ja ehkäistä onnettomuuksia kotona ja vapaa-ajalla. Tällaisia ovat esimerkiksi sisäministeriön nuorille kohdistettu kampanja sosiaalisessa mediassa sekä Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ylläpitämä Nuorten varautumissivusto.

5. Mitä poliisi voi tehdä syrjäytymisen estämiseksi?

Poliisihallituksen mukaan syrjäytymisen riskissä ovat selvitysten ja tutkimusten mukaan erityisesti nuoret ja nuoret aikuiset. Poliisiin mahdollisuudet puuttua syrjäytymiseen kohdistuvat erityisesti nuoriin henkilöihin ja yhteiskunnan muilla toimijoilla ja palveluilla on paremmat mahdollisuudet omille toimille aikuisväestön syrjäytymisen estämiseksi. Tämä ei luonnollisesti tarkoita sitä, etteikö poliisi toimisi myös aikuisväestön syrjäytymisen estämiseksi yhdessä muiden viranomaisten ja kolmannen sektorin kanssa.

Poliisihallituksesta saadun tiedon mukaan poliisin kyky ehkäistä syrjäytymistä perustuu kolmeen toisiaan täydentävään kokonaisuuteen: (1) ennalta estävä poliisitoiminta lähellä arkea (koulu-, verkko- ja lähiyhteisöyhteistyö), (2) varhainen, moniammatillinen puuttuminen ja palveluohjaus (Ankkuri-toiminta ja muut mallit), sekä (3) johdonmukainen reagointi rikoskäyttäytymiseen yhdistettynä irtautumista tukeviin

polkuihin (exit-toimet, sovittelu, seuraamusten yhteydessä toteutettava kuntoutus). Nämä keinot ovat linjassa valtioneuvoston nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisyn toimenpideohjelman kanssa, jossa painotetaan varhaista tukea, nopeaa puuttumista, viranomaisyhteistyötä ja tiedonvaihtoa sekä nuorten palvelupolkujen vahvistamista. Nuorten osalta toiminta onnistuu parhaiten, kun poliisin lisäksi oppilashuolto, sosiaali- ja terveyspalvelut, nuorisotyö, järjestöt ja perheet ovat tiiviisti mukana. Poliisi, sosiaali- ja terveydenhuolto sekä nuorisotoimi työskentelevät yhteisessä tiimissä, joka kohtaa nuoren ja perheen heti huolen ilmetessä (esim. ensimmäinen rikosepäily, päihteet, koulupoissaolot) ja ohjaa palveluihin.

Poliisihallituksen mukaan rikoksia ennalta estävä toiminta sellaisenaan toimii kaikenikäisten syrjäytymistä estävänä toimintana. Lasten ja nuorten osalta yksi erittäin tärkeä ennalta estävän toiminnan sektori on lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisy. Edellä mainittuun liittyen on tärkeää tarjota nettiturvallisuusopetusta, jonka luomiseen poliisi voi osallistua. Virnaomaisten tulee mahdollisuuksien mukaan olla läsnä myös siellä, missä nuoret ovat eli sosiaalisessa mediassa ja pelipalveluissa. Poliisin Koulupoliisi 2025 toiminta sekä Pelipoliisihanke ovat lisänneet poliisin läsnäoloa verkon palveluissa ja tarjoavat mahdollisuuden olla yhteydessä nuoriin ja puuttua syrjäytymiseen ja sen aiheuttamiin ongelmiin. Poliisi tekee myös yhteistyötä erilaisten verkossa kaupallisia palveluita tarjoavien tahojen kanssa rikosten ennalta estämiseksi. Poliisi tekee myös yhteistyötä koulujen ja kolmannen sektorin kanssa grooming-riskin pienentämiseksi sekä häpäisyväkivallan ehkäisemiseksi.

Syrjäytyminen aikuisväestössä on moniulotteista (taloudellinen niukkuus, vajaatyöllisyys, terveys- ja psykososiaaliset ongelmat, rikos- ja päihdekierteet, väkivalta ja osattomuus).

Poliisin rooli on kolmitasoinen:

Primaarinen ehkäisy: läsnäolo, valvonta, yhteisötyö, palveluihin ohjaaminen.

Sekundaarinen ehkäisy: varhaiset puuttumiset ja ”hoitoon/ tukeen ohjaus” kun riskit on tunnistettu.

Tertiaarinen ehkäisy: rikos- ja päihdekierteestä irtautumisen (desistanssi/exit) tukeminen moniammatillisena prosessina.

Tämän rinnalla poliisi vaikuttaa rakenteellisiin tekijöihin (harmaan talouden torjunta, rikoshyödyn poisotto, turvallisuuden ja luottamuksen vahvistaminen), mikä vähentää sekä marginalisaatiota että rikollisten toimijoiden kykyä hyväksikäyttää haavoittuvia aikuisia.

Aikuisten syrjäytymistä ehkäistään poliisissa muun muassa turvaamalla uhrien oikeudet ja turvallisuus sekä katkaisemalla rikoskierre moniammatillisesti. Katu-Exit-toiminta, jossa ei ole ikärajaa, antaa irtautujalle yksilöllisen suunnitelman asumisesta työhön ja mielenterveyteen – poliisin rooli on turvallisuus ja koordinointi, kumppaneiden psykososiaalinen tuki. Samalla poliisi vahvistaa uhripolkuja ja käyttää hallinnollista rikostorjuntaa, jotta rikolliset eivät pääse hyödyntämään haavoittuvuutta.

6. Mikä on Ankkuritoiminnan valtakunnallinen laatu ja voimavarojen määrä?

Ankkuritoiminta on sisäministeriön poliisiosaston mukaan kaikkien poliisilaitosten alueella toimiva moniammatillinen yhteistyömalli, joka on keskeinen osa rikosten ennaltaehkäisyä. Toiminnan tavoitteena on puuttua varhain lasten ja nuorten ongelmalliseen toimintaan sekä katkaista mahdollinen rikoskierre ennen kuin se ehtii kehittyä pidemmälle. Tilastojen mukaan ankkuritoiminnalla tavoitetaan vuositasolla noin 7 000 asiakasta (vuonna 2024 7260). Ensikertalaisten osuus tapaamisissa on noin 60 %. Ankkuritoiminnan asiakkaista noin 64 % on alle 15-vuotiaita.

Ankkuritoiminta on sisäministeriön ja poliisin yhdessä muiden toimijoiden kanssa kehitetty valtakunnallinen yhteistyömalli Työtä ohjaa ankkurikäsikirja ja siinä on käytössä vakiintuneet toimintamallit. Kukin viranomainen vastaa oman toimialansa osalta ankkuritoiminnan viranomaistoimista ja niiden kehittämisestä.

Sisäministeriön poliisiosasto toteaa, että toiminta perustuu yhteistoimintasopimukseen niiden organisaatioiden välillä, jotka osallistuvat sen toteuttamiseen. Sopimuksessa sovitaan yhteisistä tavoitteista, työnjaosta, johtamisesta ja seurannasta. Ankkuritoiminnan valtakunnallisesta koordinaatiosta vastaa valtioneuvostossa sisäministeriö tukenaan eri toimijoista koottu ankkuritoiminnan kehittämisryhmä. Poliisin ankkuriryhmät toimivat rikostutkintayksiköissä Poliisihallituksen ohjauksen mukaisesti. Ne tekevät esitutkintaa ja vastaavat alle 15-vuotiaiden tekemiksi epäiltyjen rikosten käsittelystä. Ankkuritoiminta voidaan Poliisihallituksen linjauksen mukaan kytkeä suunnitelmallisesti tukemaan kaikkien muiden poliisitoiminnan sektoreiden ennalta estävää toimintaa. Ryhmät tekevät tiivistä yhteistyötä lastensuojeluviranomaisten kanssa, jotta nuorten tilanteesta on saatavilla ajantasaista tietoa.

Ankkuritoiminnassa tehdään yhteistyötä koulujen ja oppilaitosten kanssa. Usealla suomen poliisilaitoksen alueilla koulukoordinaattori toimi osana ankkuritiimiä ja tukee koulujen henkilöstä vaativissa tilanteissa. Tavoitteena on vahvistaa koulujen osaamista ja varmistaa, että apu ja tuki löytyvät nopeasti ankkuritoiminnan kautta.

Sisäministeriölle osoitettiin ankkuritoiminnan kehittämiseen vuonna 2024 Lapsistrategian rahoituksesta 100 000 euroa. Hankkeen aikana valmisteltiin peruskoulutuspaketti ankkuritoimijoille, parannettiin ankkuritoiminnan koordinaatiota valtioneuvoston ja ankkuritiimien välillä, kehitettiin ankkuritoiminnan materiaalia sekä kehitettiin ankkuriammattilaisille suunnattua seurantajärjestelmää. Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan valtioneuvoston tiedonannon toimeenpanon rahoituksesta on jaettu sisäministeriölle 150 000 euroa ankkuritoiminnan kehittämisen jatkohankkeelle vuodelle 2025–6/2026. Kehittämishankkeen aikana valmistellaan valtakunnallinen jatkokoulutus ankkuritoiminnasta, jatketaan ankkuritoiminnan tehokasta koordinaatiota esimerkiksi järjestämällä koulutuksia ankkuritoimijoille, päivitetään ankkuritoiminnan materiaaleja sekä kehitetään ankkuritoimijoiden seurantajärjestelmää.

Ankkuritiimit poliisilaitoksittain jaoteltuna (Ankkuritoiminta eri poliisilaitoksilla | Ankkuritoiminta)

Helsingin poliisilaitos

Hämeen poliisilaitos (Forssa, Jokioinen, Tammela, Humppila, Hämeenlinna, Hattula, Janakkala, Riihimäki, Loppu, Hausjärvi, Lahti, Heinola, Orimattila, Asikkala, Hartola, Hollola, Kärkölä, Padasjoki, Sysmä, Pukkila, Myrskylä, Iitti)

Itä-Suomen poliisilaitos (Pohjois-Savo: Kuopio, Iisalmi, Pohjois-Karjala: Joensuu, Etelä-Savo: Mikkeli, Savonlinna, Varkaus ja Pieksämäki)

Itä-Uudenmaan poliisilaitos (Vantaa, Kerava, Järvenpää-Tuusula, Hyvinkää-Nurmijärvi, Mäntsälä-Pornainen, Itäinen tiimi: Porvoo, Sipoo, Loviisa, Askola, Lapinjärvi, Myrskylä, Pukkila

Kaakkois-Suomen poliisilaitos (Pohjois-Kymenlaakso: Kouvola, Etelä-Kymenlaakso: Kotka, Hamina, Virolahti, Miehikkälä, Pyhtää, Etelä-Kymenlaakso: Lappeenranta, Imatra, Ruokolahti, Parikkala, Savitaipale, Taipalsaari, Luumäki, Lemi)

Lapin poliisilaitos (Kaakkoinen tiimi: Rovaniemi, Ranua, Posio, Pello, Meri-Lapin tiimi: Kemi, Keminmaa, Tornio, Ylitornio, Tervola, Simo, Ylälapin tiimi: Inari, Utsjoki, Tunturi-Lapin tiimi: Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö)

Lounais-Suomen poliisilaitos (Turku, Raisio, Rusko, Naantali, Lieto, Paimio, Sauvo, Nousiainen, Masku, Mynämäki, Salo, Loimaa, Aura, Koski TI, Marttila, Oripää, Pöytyä, Uusikaupunki, Laitila, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi, Vehmaa, Parainen, Kemiönsaari, Satakunta: Pori, Merikarvia, Ulvila, Kankaanpää, Pomarkku, Siikainen, Jämijärvi, Karvia, Harjavalta, Nakkila, Eteläinen tiimi: Rauma, Eura, Eurajoki, Huittinen, Kokemäki, Säkylä)

Länsi-Uudenmaan poliisilaitos: (Espoo)

Oulun poliisilaitos: (Oulu, Kajaani, Raahe, Pyhäjoki, Siikajoki, Sotkamo, Kuhmo, Suomussalmi)

Pohjanmaan poliisilaitos (Etelä-Pohjanmaa: Seinäjoki, Keski-Pohjanmaa: Kokkola, Rannikko-Pohjanmaa: Vaasa, Pietarsaari, Luoto, Pedersöre, Uusikaarlepyy, Kruunupyy)

Sisä-Suomen poliisilaitos (Pirkanmaa: Tampere ja muu Pirkanmaa, Keski-Suomi: Jyväskylä, Äänekoski)

Poliisitarkastaja Arto Hietanen

Erityisasiantuntija Tiina Alanen

Jakelu Eduskunnan sivistysvaliokunta
Sisäministeriön pelastusosasto
Sisäministeriön poliisiosasto